

Taliban: Jan çykar, hüý çykmaž

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

Taliban: Jan çykar, hüý çykmaž TALIBAN: JAN ÇYKAR, HÜÝ ÇYKMAZ

Geçen tomus Taliban Owganystanda häkimiýeti basyp alanda, köp sanly hünärmən Talibanyň özgerendigini we garşymyzda düýbünden başgaça toparyň bardygyny öňe sürüpdi.

Men bolsa Talibanyň üýtgemändigini, diňe 90-njy ýyllardaky dolandyrys formasyryň täze, şu günki güne bap getirilen wersiyasyny güýje girizjekdigini aýdypdym.

Hernä, Taliban sag bolsun, meni ýalňyşdymady we häkimiýeti mazaly perçinländen soň «garnizon düzgünlerine» dolanyp bardy. Gürrüñini edýänim: Talibanyň gyz okuwçylaryň okuw gadagançylygy bilen bir hatarda sakgal ösdürme hökmanylygy, namaz wagty adamlaryň köçede görünmezligi, aýal-gyzlaryň ýanynda erkek mähremi bolmazdan ýolagylyga çykmažlygy ýaly soňky döwür yzly-yzyna güýje girizen düzgünleri bar.

Owganystanda mekdepler gyşyna üç aý arakesmä çykýar. Täze okuw ýyly martda, Nowruz baýramçylygynyň yzysüre başlaýar.

Şu ýylam gyzlar Kabul ýaly birnäçe şäherde uly höwes we joşgun bilen okuwa gitdiler, emma aglap yzlaryna dolandylar.

Çünki Talibanyň Bilim ministrliginden gelen görkezme esasynda mekdepleriň gapysynagulp urulgydy.

Geçen ýyl gyzlaryň okuwyna geljek ýyl rugsat berjegini mälim eden Taliban hökümeti duýdansyz çykaran karary bilen gyzlara orta bilimiň soňky çykarylhak karara čenli ýatyrylandygyny habar berdi.

Owganystandaky okuw gadagançylygyna gyz okuwçylar nägile: *Taliban mekdepleri açmasa, garaňky erte bilen ýüzbe-ýüz bolmaly bolarys.*

Arzuw-hyýallarymyz ýer bilen ýegsan boldy, elimizden gelýän zat ýok.

Daşary ýurtda okamaga mümkünçilik tapsam, ýurduma lukman bolup barasym gelýär.

– *Independent Turkish (@TurkishIndy) March 28, 2022.*

Yzyndan Kabul munisipaliteti Talibanyň Emri-bil Maruf we Nehiýen Münker (Ýagsylyklary ýaýmak we erbetlikleriň öňünü almak) ministrligine hat ýazyp, aýal-gyzlaryň seýilgählerde erkekler bilen hijapsyz ýa-da ýuka hijaply gezip ýörendiklerini we munuň öňüniň alynmagyny talap etdi. Şundan soň ministrlık paýtagtda we beýleki şäherlerde hijapsyz aýal-gyz awyna çykdy, köp sanly aýal-gyza gamçy jezasy berildi.

Talibanyň girizen ýene bir gadagançylygy bolsa, aýal-gyzlaryň ýanynda mährem erkegi (kakasy, dogany, äri, ogly) bolmasa daşary çykmaýlygy we ýolagçy bolmaýlygy.

Muny berjaý etmek üçin taksiçilere ulaga aýal-gyzy ýeke mündürmezlik talap edildi.

Şol sebäpli işleýän daşary ýurt haýyr-sahawat guramalarynyň işlemegini bes edip, ýurtdan çykyp gidendigi üçin işsiz galan müňlerçe aýal-gyz öýlerinden çykmaýlygy edildi.

Ýogsam bolmasa, bul aýal-gyzlar hyzmatçylyk, kir ýuwmak ýaly zenanlara mahsus işleriň daşyndan erkekleriň edýän mal satmak, aýakgap kremlemek ýaly işleri-de etmäge başlapdylar.

Şeýtmek bilen Taliban aýal-gyzlar üçin ýasaýşy kynlaşdyryp, garaşylan açlygy we gytçylygy piňine almaýandygyny görkezdi.

Talibanyň öñki gadagançylyklary yzly-yzyna täzeden girizmegi toparyň içindäki bölünişigi-de aýan etdi.

Talibanyň ýolbaşçylygyndaly pragmatik topbak gadagançylyklary gowşadyp, dünýäden has köp goldaw we maddy kömek almagy tama etse, toparyň ruhany lideri Haýbatullah Ahunzadanyň baştutanlygyndaky mollalar topary muňa gazaply garşylyk bildirýär.

Talibanyň käbir serkerdeleri «Kabulda we beýleki şäherlerde öñküsi ýaly ýarym açyk ýagdaýda we erkekler bilen bile gezjek bolsa, onda biz ýigrimi ýyllap nämäniň hatyrasyna jihat etdik?» diýip, belent ses bilen nägileliklerini bildirmäge başladylar.

Toparyň içinde bölünüşik bolmagyny islemeýän pragmatik topar şobada yza ädim ätdi we gyzlaryň okuwy boýunça geçen ýyl söz berendigine garamazdan kararyndan dänmäge mejbür boldular.

Bärde topary dargatmak saklamagyň gürrüni gidýärkä, aýal-gyzlaryň gözýaşlary kime derkar bar?

Taliban ýolbaşçylarynyň arasynda gaty köp meselede dowam edýän düşünişmezligiň ýanynda toparyň Gandagar topary bilen asly jelalabatly Hakkani fraksiýasynyň arasynda-da erbet kesel ýaly ýaýraýan dartgynlylygyň bardygy hemmelere mälim hakykat.

DAIŞ-e ýakynlyk bildirýän we şonuň üçinem has köp urdumşalygyň tarapdary Hakkani topary ýolbaşçy wezipeleriň paýlanyşyndanam nägile.

Önräk üns merkezinde bolan, edil häzir towsa göterdilen giň gurşawlu täze hökümét gurmak meselesi-de Talibanyň oñyn garaýan teklibi däl.

Onsoňam, topar muny kabul edäýen ýagdaýynda-da, häkimiyeti kimiň bilen paýlaşmaly? Onuň garşysyna dikiliп biljek hiç hili mynasyp garşıdaş ýok.

Demirgazyk ýaranlygynyň dürli ýurtlara gaçyp giden ýolbaşçylary öz dert-aladalary bilen gümra.

Ýetmişden agan general Dostum Ankarada özüne ýörite taýynlanyp goýlan kaşaň köşkde keýpi-sapa içre ýasaýan bolsa, Balhyň öñki häkimi Ussat Atamuhammet Nur hem Dubaýda ýurdundan sypyryp gaýdan million dollarly sanamak bilen başagaý.

Öñki prezident Aşraf Gani Katarda, iki orunbasaryndan täjik Emrullah Salih Täjigistanda, hazareý Serwer Tanyş bolsa Täze

Zelandiýada täze durmuşlarynyň keýpini görýärler.
Bularyň barsy geçen ýylyň awgustynda million dollarlary bilen
Owganystandan çykdy, Salihden başgasy ömürleriniň soňky
hezilini görýär.

Bularyň arasyndan ýeke Zelenskiý ýaly biri çykmajagy mundan
birnäçe ýyl öñem bellidi. Hemmeler ýaly Talibanam muny gowy
bilýär.

Şeýle ýagdaýda Talibanyň ak reňkli baýdagы «11-nji sentýabr
teraktyna» meňzeş täze pajygaly waka bolup geçýänçä owgan
asmanynda pasyrdap durjaga meňzeýär.

Esedulla OGUZ,

Türkiýeli türkmen žurnalisti.

Şenbe, 02.04.2022 ý. Publisistika